

พระพุทธศาสนากับการจัดการปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย Buddhism and the Management of Thai Political Conflict

พระใบฎีกาธวัชชัย จรณธมโม

PhrabaiDika thawatthai Jaranadhammo

หน่วยวิทยบริการวัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรดิตถ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Wat Mon Mai Academic Services Unit, Uttaradit Province,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

First Author Email: thawatthai.jar@mcu.ac.th

(Received: Mar 20, 2025; Revised: Apr 20, 2025; Accepted: Apr 22, 2025)

บทคัดย่อ

ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยถือเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ สังคมและความเชื่อมั่นระหว่างประเทศ ปัญหาความขัดแย้งนำไปสู่ความรุนแรงจนก่อให้เกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินดังจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่ผ่านมา การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในแง่ของพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสถึงแนวทางในการสร้างความสามัคคี หรือที่เรียกว่า อปริหานิยธรรม ที่ถือเป็นหลักธรรมสำคัญที่จะช่วยทำให้สังคมที่ตั้งอยู่ในอปริหานิยธรรมนั้นมีความเจริญรุ่งเรือง ตลอดจนถึงหลักทศพิธราชธรรม 10 ที่ถือเป็นหลักธรรมสำคัญใช้ในการปกครองหรือเป็นหลักธรรมสำคัญผู้ปกครองอีกด้วย การนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น สิ่งสำคัญจะต้องเริ่มจากตัวนักการเมืองเป็นเบื้องต้น เพราะเมื่อนักการเมืองได้รับการพัฒนาย่อมจะทำให้เกิดนักการเมืองที่ดีและรู้จักใช้เหตุผลคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

คำสำคัญ : การจัดการ, ความขัดแย้ง, การเมืองไทย

Abstract

The conflict problem in Thai Politics was the big problem and had impact for country, not progresses. Especially, the economic impact, societies and international confidence. The history of Thailand always showed the conflict problem caused the violence and take life and estates. The way to solve conflict problem in Buddhism, the lord Buddha ever told the ways to create harmony or Aparihaniyadhamma. This means the dhamma principle to create the societies into progresses. And the Dhasapitradhamma or virtues of a ruler, must useful for rulers. To take the applied dhamma to solved conflict problem must start on politicians

because the politicians have to know and do the good action, to know the reason, to know the nation benefit more than their owns.

Keywords: Management, conflict, Thai Politics

บทนำ

ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นความขัดแย้งทางสังคมประเภทหนึ่งที่เกิดจากความแตกต่างทางด้านความคิดเห็น อุดมการณ์ทางการเมือง รวมถึงความไม่สมดุระหว่างความต้องการของประชาชนกับการใช้อำนาจของรัฐ หากพิจารณาถึงสาเหตุพื้นฐานของความขัดแย้งทางการเมืองแล้วพบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองนับเป็นเรื่องธรรมชาติที่เกิดมาพร้อมกับอารยธรรมของสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมที่มีความหลากหลาย เช่น สังคมประชาธิปไตย (Gollob, et al, 2010) ประเทศไทยในปัจจุบันมีระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข ถึงแม้ว่าในแง่ของนิติบัญญัติจะยังไม่มี การบัญญัติพระพุทธรูปศาสนาว่าเป็นศาสนาประจำชาติ แต่ในทางพฤตินัยนั้น พระพุทธรูปได้ฝังรากลึกลงในจิตใจคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ของไทย ล้วนแต่มีพระพุทธรูปเป็นรากฐานทั้งสิ้น ในทุกยุคสมัยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี กรุงรัตนโกสินทร์ ตลอดจนถึงปัจจุบัน โดยมีสถาบันกษัตริย์ให้การทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนา ดังจะเห็นได้จากการที่พระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทรงเป็นพุทธมามกะ และรัฐบาลรับสนองพระราชโองการในการทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนา (กมล สมวิเชียร, 2516: 154) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรและศาสนจักรที่จะต้องให้ความอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน ศาสนจักรมีหน้าที่ให้การอบรมประชาชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติตามกรอบของกฎหมายและศีลธรรม อาณาจักรให้การอุปถัมภ์ในกิจกรรมทางพระพุทธรูปศาสนาที่จัดขึ้น เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าพระสงฆ์จะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและบทบาททางการเมืองโดยตรง ไม่สามารถใช้สิทธิในกิจกรรมทางการเมืองต่างๆได้ แต่ก็ถือว่ามีบทบาทสำคัญที่ช่วยอบรมประชาชนให้ประพฤติตามกรอบของศีลธรรมได้ เพราะการที่ประชาชนประพฤติตนในกรอบศีลธรรมนั้นจะช่วยให้อารยธรรมเกิดความสงบสุขได้ ดังจะเห็นได้จากในสมัยอดีต ข้าราชการหรือนักการเมืองจะต้องผ่านการบวชเรียน ได้รับการอบรมบ่มเพาะในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมเสียก่อน จึงจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้นในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธรูปศาสนากับการเมืองจึงเป็นลักษณะที่เกื้อกูลกัน พระพุทธรูปศาสนามีหน้าที่ให้ความรู้และพัฒนาเพื่อเป็นนักการเมืองที่ดีและเป็นแบบอย่างให้แก่สังคม ในขณะที่การเมืองก็ให้การอุปถัมภ์พระพุทธรูปศาสนาในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนานั้นเอง

ในสมัยพุทธกาล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางหลักการเมืองการปกครองเอาไว้แก่ เจ้าลิจฉวีซึ่งได้ปกครองแบบสามัคคีธรรมหรือสมาพันธรัฐซึ่งถือว่ามี การปกครองที่ถือค่อนข้างที่จะเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ในยุคนั้น หลักธรรมการปกครองซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้มีชื่อว่า “อภิธานิยธรรม” แปลว่า ข้อปฏิบัติไม่เป็นที่ตั้งของความเสื่อม หรือข้อที่ประพฤติปฏิบัติแล้วจะไม่นำไปสู่ความเสื่อมเรียกอย่างง่ายว่า ปฏิบัติแล้วจะ

สามารถรักษาความเจริญรุ่งเรืองเอาไว้ได้นั่นเอง ซึ่งมีทั้งหมด 7 ประการ ได้แก่ (สวาท ฮาดภักดี, ทรงพล โชติกเวชกุล และชัยรัตน์ มาสอน, 2561: 89)

1. มีการประชุมกันเสมอ และพร้อมเพรียง
2. การประชุมเป็นไปโดยสามัคคี เข้าประชุมพร้อมกัน เลิกประชุมพร้อมกัน ปฏิบัติกรณียะที่ควรทำ โดยพร้อมกัน
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ควรบัญญัติ ไม่ทำลายข้อบัญญัติที่เหมาะสม ยึดถือปฏิบัติตามบัญญัติที่รับรองอยู่
4. สักการะ เคารพ นบถือ บูชา ผู้เก่าแก่ของบ้านเมือง และเชื่อฟังปฏิบัติตาม
5. ไม่ทำการข่มขืนน้ำใจกุลสตรีโดยพลการ เชิดชูเกียรติศักดิ์ศรีของกุลสตรีให้สูงเด่น
6. สักการะ เคารพ นบถือ บูชา ปุชานียสถานทั้งภายในและภายนอกเมือง ไม่ทำลายการบารุงบำรุงที่เป็นมาโดยธรรมแต่โบราณ
7. ถวายการคุ้มครองป้องกันด้วยดีในพระอรหันต์ของชาวเมือง พร้อมด้วยใจปรารถนาว่า ท่านที่ยังไม่ได้มา ขอได้โปรดมาเมืองข้าพเจ้าเถิด ส่วนท่านที่มาแล้วขอให้ท่านอยู่เป็นผาสุกในเมืองนี้เถิด (พระราชวรมุนี (ป.อ. ปยุตโต), 2526: 214)

สรุปได้ว่า หลักการเมืองการปกครองในแนวทางพระพุทธศาสนานี้จะต้องประกอบด้วย หลักการ สามัคคี เสมอภาค (ทางสถานภาพ ทางเพศ) การให้เกียรติ ศีลธรรม ซึ่งการปกครองในลักษณะนี้จะทำให้สังคมเจริญไม่ก้าวถอยหลังไปสู่ความเสื่อม พอหันกลับมาดูสังคมไทยในปัจจุบันในเรื่องการปกครองแล้ว จะเห็นได้ชัดว่ามันแตกต่างจากแนวทางการเมืองการปกครองแบบแนวทางพุทธศาสนาโดยสิ้นเชิง

พระพุทธศาสนากับการปกครองของไทย

การที่คนไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต คนไทยส่วนใหญ่ได้รับการบ่มนิสัยจากพระพุทธศาสนา ทำให้มีลักษณะนิสัยที่เอื้ออารี มีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งนี้เพราะพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมจิตใจ ลักษณะนิสัยให้ประณีตเรียบร้อย จนทำให้คนไทยมีบุคลิกที่มีความรักในความเป็นไทย ชอบเสรีภาพ มีความรักสันติ ไม่ชอบเบียดเบียนผู้อื่น ตลอดจนถึงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น (อนุสรณ์ เรื่องปัญญารัตน์, 2564: 54) การที่คนไทยมีลักษณะนิสัยดังกล่าว เนื่องจากมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ วิถีชีวิต การปกครอง ต่างได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักธรรมที่เด่นชัดมากที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการปกครองของไทย ได้แก่ 1) หลักทศพิธราชธรรม เนื่องจากพระมหากษัตริย์ไทยได้ตั้งมั่นอยู่ในทศพิธราชธรรม คือ ธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ 10 ประการ ได้แก่ 1) ทาน หมายถึง พระราชทานพัสดุสิ่งของ หรือปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต แก่ผู้สมควรได้รับ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ และราษฎรผู้ยากไร้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่หน่วยงานต่าง ๆ อีกด้วย 2) ศีล หมายถึง การทรงศีล หรือการที่ทรงตั้งสังวรรักษาพระอาการ กาย วาจา ให้สะอาดปราศจากโทษ อันควรครหา พระองค์ทรงมีพระราชศรัทธาในบวรพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ได้เสด็จออกทรงผนวช เพื่อทรงศึกษาและปฏิบัติพระธรรมวินัย อุทิศพระราชกุศลพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทย 3) บริจาค หมายถึง การพระองค์พระราชบริจาคนไทยธรรม หรือสิ่งของที่พระราชทานให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่พระราชวงศานุวงศ์

รวมทั้งพระราชทานแก่ประชาชนผู้ยากไร้ 4) อาชวะหมายถึง ความซื่อตรง ทรงมีพระราชอัธยาศัยอันประกอบด้วยความซื่อตรง ดำรงในสัจย์สุจริต ซื่อตรงต่อพระราชสัมพันธมิตรและพระราชวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาททั้งปวง ไม่ทรงคิดลวง ประทุษร้ายโดยอุบายผิยุดิธรรม 5) มัทวะ หมายถึง ความอ่อนโยน ทรงมีพระราชอัธยาศัยอ่อนโยน ไม่ตื้อตึงถือพระองค์แม้มีผู้ตักเตือนในบางอย่าง ด้วยความมีเหตุผลก็จะทรงพิจารณาโดยถี่ถ้วน ถ้าถูกต้องดีชอบก็ทรงอนุโมทนา และปฏิบัติตาม ทรงสัมาคารวะอ่อนน้อมแก่ท่านผู้เจริญโดยวัยและโดยคุณ ไม่ทรงดูหมิ่น 6) ตบะ หมายถึง ความเพียร ทรงสมათานกุศลวัตร ด้วยการเอาพระราชหฤทัยใส่ในการปกครองพระราชอาณาเขต และประชาชนให้มีความสุขปราศจากภัยอันตราย ตลอดถึงการที่ทรงมีพระอุตสาหะอันแรงกล้าในกุศลสมათาน ระวังบาปที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น และเพื่อจะกำจัดบาปกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมสูญ ไม่ตั้งอยู่ในพระสันดาน 7) อักโกธะ หมายถึง ความไม่โกรธ ทรงมีพระกริยาที่ไม่โกรธโดยวิสัยมิใช่เหตุที่ควรโกรธ แม้มีเหตุที่ทำให้ทรงพระพิโรธ แต่ทรงข่มเสียให้อันตรธานสงบระงับไป ด้วยทรงมีพระเมตตาอยู่เสมอ ไม่ทรงปรารภจะก่อภัย ก่อเวรแก่ผู้ใด 8) อวิหิงสาหมายถึง ความไม่เบียดเบียน ด้วยทรงมีพระราชอัธยาศัยกอบด้วยพระราชกรุณา ไม่ทรงปรารภจะก่อทุกข์แก่ผู้ใดแม้กระทั่งสัตว์ ไม่ทรงเบียดเบียนพระราชวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท และอาณาประชาราษฎร์ ให้ลำบากด้วยเหตุอันไม่ควรกระทำ 9) ขันติ หมายถึง ความอดทน ทรงมีพระราชหฤทัยดำรงมั่นในขันติ มีความอดทนต่อสิ่งที่ควรอดทน เช่น อดทนต่อทุกข์ อดทนต่อเวทนาอันเกิดขึ้นในพระวรกาย และทรงมีพระขันติเมตตากรุณาธิคุณ งดโทษผู้มีความประมาท กระทำผิดล่วงพระอาญา และควรจะลงราชทัณฑ์ แต่ก็ทรงระงับด้วยความอดทนไว้ได้ 10) อวิโรธนะ หมายถึง ความเที่ยงธรรม ทรงรักษาความยุติธรรมไม่ให้แปรผันจากสิ่งที่ตรง และดำรงพระอาการไม่ยินดี ยินร้ายต่ออำนาจคติทั้งปวง หรืออีกนัยหนึ่ง คือความไม่ประพฤติผิดในขัตติยราชประเพณี ทรงดำรงอยู่ในพระราชจริยาวัตรของพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2541: 234)

ปัญหาของนักการเมืองของไทย

อาชีพนักการเมืองถือเป็นอาชีพหนึ่งที่น่าสนใจและติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ เพราะอาชีพนักการเมืองเป็นอาชีพที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการรับนโยบายของรัฐบาลในการนำมาบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน เริ่มจากนักการเมืองในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด จนไปถึงระดับประเทศ (พระครูธรรมภาณโกวิท, 2560) นักการเมืองถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน ซึ่งอำนาจของนักการเมืองนั้นต่างได้รับสิทธิพิเศษในหลายๆด้าน ทั้งในแง่ของอำนาจในการปกครอง การแสวงหาประโยชน์ ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้วนั้น นักการเมืองถือว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของประเทศในด้านต่าง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันก็ยังมีนักการเมืองบางกลุ่มที่แสวงหาอำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเอง พวกพ้องเป็นหลัก ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคอร์รัปชัน (จารุวรรณ สุขุมาลพงษ์, 2556) ที่เป็นปัญหาคู่กับนักการเมืองไทยมาทุกยุคสมัย รวมถึงปัญหาด้านอื่น ๆ อาทิเช่น การทุจริตเลือกตั้ง ฉ้อราษฎร์บังหลวง ช่วยเหลือพวกพ้องให้ได้ตำแหน่งแทรกแซงอำนาจหน้าที่ของข้าราชการประจำ ใช้ทรัพย์สินงบประมาณราชการเพื่อประโยชน์ส่วนตัว บังคับให้ข้าราชการผู้น้อยทำผิด

แทนตน ปรับหรือออกกฎหมายที่เอื้อประโยชน์นักการเมือง ดังที่เห็นในปัจจุบัน เอาใจออกห่างจากการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยกเว้นการเอาผิดทางจริยธรรมกับนักการเมืองบางกลุ่ม แก่งหรือใส่ร้ายป้ายสีนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่โปร่งใส ใช้เงินซื้อเสียง แสวงหาผลประโยชน์จากการบริหารงานอภิมหาโปรเจกต์ต่าง ๆ ดึงงบประมาณไปยังจังหวัดของตนและประชานิยม ซึ่งปรากฏชัดเจนนับตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนโยบายเหล่านี้จะไม่มีปัญหา หากช่วยให้ประชาชนเลี้ยงตัวเองได้ในระยะยาว แต่กลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะการให้เงินประชาชนโดยเปล่าประโยชน์ ทำให้เกิดหนี้สินและไม่สามารถตั้งตัวได้ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีสาเหตุมาจากนักการเมืองของไทยขาดคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ ถึงแม้ว่าจะมีหลาย ๆ หน่วยงานที่ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น ต้องปฏิรูประบบการศึกษา ปรับค่านิยมยกย่องคนมีความรู้ความสามารถมากกว่าคนร่ำรวย กำหนดบทลงโทษเพิ่มเติมสำหรับจริยธรรมวิชาชีพ จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะดูแลจริยธรรมนักการเมือง ให้ความรู้และกระตุ้นจิตสำนึกประชาชนให้สอดส่องดูแลจริยธรรม หรือคว่ำบาตรนักการเมืองที่ประพฤติผิดทางจริยธรรม เปลี่ยนแปลงระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึก ใช้วัฒนธรรมสร้างชาติไม่โกงกิน และเปิดโอกาสให้ประชาชนรับรู้พฤติกรรมนักการเมือง และควรให้นักการเมืองที่จะลงสมัครเลือกตั้งต้องผ่านการอบรมจริยธรรมก่อน ซึ่งประเด็นสุดท้ายถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะการอบรมจริยธรรมสำหรับนักการเมืองนั้นถือเป็นการพัฒนาที่ช่วยสร้างความตระหนักให้กับนักการเมือง สร้างจิตสำนึกที่ดี คำนี้ถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้จะได้กล่าวในประเด็นต่อไป

ความขัดแย้งทางการเมืองไทย

ความขัดแย้งทางการเมืองในปัจจุบัน สามารถดึงให้คนไทยจำนวนมากเกิดแตกแยกทางความคิดเป็นสองฝ่ายอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนนั้น ซึ่งสาเหตุเกิดจาก การที่คนไทยฝ่ายหนึ่งถูกชักนำให้เข้าร่วมการต่อสู้ เพราะมองเห็นวงจรปัญหาทางการเมืองของการทำรัฐประหารที่เกิดขึ้นซ้ำซาก ๆ โดยไม่เคารพสิทธิและเสียงของประชาชน (พรเทพ โฆษิตวราวุฒิ, 2565) จึงได้มีการออกมาต่อสู้เพื่อผลักดันให้บ้านเมืองหลุดจากวัฏจักรดังกล่าวเพื่อให้เกิด “ประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ” ที่เป็นของประชาชนและเพื่อประชาชนด้วยการยึดอุดมการณ์ประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือต่อสู้ โดยไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีทำรัฐประหารเพื่อแก้ปัญหา บ้านเมืองขณะที่คนไทยอีกฝ่ายหนึ่งถูกชักนำให้เข้าร่วมการต่อสู้ก็เพราะมองเห็นวัฏจักร ปัญหาทางการเมืองอีกด้านของการใช้เงิน จำนวนมากในการหาเสียง/ซื้อเสียง ซึ่งนำไปสู่การใช้อำนาจหาทุนไว้ใช้เลือกตั้งที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ซาก ๆ เช่นกัน (สีบวงษ์ สุขะมงคล, 2557) จึงออกมาต่อสู้เพื่อหวังผลักดันให้บ้านเมืองหลุดจากวัฏจักรของปัญหานี้ โดยเห็นมิติเรื่องคุณธรรมเป็นหลักและอาศัย “อุดมการณ์ความเป็นไทย” เป็นเครื่องมือต่อสู้ ถึงแม้ว่าต้องอาศัยการทำรัฐประหารเข้าช่วยก็ตามสถานะปัญหา ความขัดแย้งในบ้านเมืองปัจจุบันมีความซับซ้อน จึงต้องมองทั้งมิติความขัดแย้งที่เกิดจากความเลื่อมล้ำของสังคมเมืองและสังคมชนบท ตลอดจนความขัดแย้งในเชิงผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มชนชั้นนำในระบบสังคมการเมืองไทย และที่สำคัญจะต้องมอง ลึกลงไปถึงเหตุผลฐานของความขัดแย้งทั้งในมิติเชิงคุณค่าและมิติเชิงโครงสร้างที่แฝงอยู่ในระบบสังคมการเมืองไทยตั้งแต่มีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินเมื่อ 85 ปี ก่อน ทั้งนี้ถ้าสามารถทำให้คนไทยสองฝ่ายเห็น

“จุดหมายร่วม” ที่ตรงกันในการสร้าง “ประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและคุณธรรม” ซึ่ง “ประชาธิปไตยแบบธรรมาธิปไตย” แล้วนำหลักนิติธรรมช่วงเปลี่ยนผ่านมาใช้ (คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.), 2555) เพื่อให้โอกาสคนไทยทั้งสองฝ่ายได้ใช้ศักยภาพที่แต่ละฝ่ายมีอยู่ มาร่วมกันขับเคลื่อนบ้านเมืองไปสู่ “จุดหมายร่วม” ที่ทุกฝ่ายเห็นตรงกันนั้น ความขัดแย้งอันเกิดจากการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของแต่ละฝ่ายภายใต้ “เกมส์กับดัก” ที่ผ่านมาก็จะได้รับการแก้ไขในช่องทางที่ทุกฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ร่วมกันในระดับหนึ่งโดยจะไม่มีฝ่ายไหนได้รับประโยชน์มากไปกว่านี้ถ้าหาก เปลี่ยนไปเลือกทางเลือกอื่น อันจะทำให้บ้านเมืองหลุดจากกับดักของความขัดแย้งใน รอบสิบปีที่ผ่านมานี้ได้

พุทธบูรณาการเพื่อจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งเน้นพัฒนาสันติภาพให้เกิดขึ้นทั้งภายในจิตใจของบุคคลในเชิงปัจเจกชนเป็นอันดับแรก โดยการกลับมาวิเคราะห์สภาพจิตใจของแต่ละคนเป็นอิสระจากความอยากได้มากจนเกินขอบเขตหรือไม่ (ตัณหา) ไม่ได้มีความมุ่งมั่นที่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้มากซึ่งอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีได้ตระหนักรู้คุณค่าของกลุ่มต่างหรือไม่ (มานะ) และมีได้มีจิตใจที่คับแคบโดยการพร้อมที่จะเปิดใจรับฟังวัตถุประสงค์และความต้องการของคนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่เห็นแตกต่างจากตนเอง ซึ่งการที่สภาพจิตใจของแต่ละบุคคลเป็นอิสระจากสิ่งเหล่านี้ จึงเป็นที่มาของความเจริญและงดงามของสันติภายใน ดังที่พระพุทธเจ้าทรงย้ำเตือนอยู่เสมอว่า สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบสุขไม่มี อย่างไรก็ตาม การมุ่งเน้นให้กลุ่มคนอื่น ๆ ได้เกิดการตระหนักรู้และพัฒนาสันติภายในนั้น มิได้หมายความว่าพระพุทธศาสนาละเลยการพัฒนาสันติภายนอกให้กลุ่มคนต่างๆสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ทั้งนี้พระพุทธศาสนาได้ออกแบบเครื่องมือในการพัฒนาสันติภายนอกเอาไว้ เพื่อจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มสังคมเช่นกัน ซึ่งเรียกว่า “อภิรณสมถะ” อันหมายถึง เครื่องมือในการระงับความขัดแย้ง หรือคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มสังคมด้วยกันเอง ดังนั้นหลักการพื้นฐานในการพัฒนาสันติภาพให้เกิดขึ้นในทางการเมืองประกอบไปด้วย (พระมหาพรหมชา ธมมหาโส, 2557)

1. การมีความรักอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม จะเห็นได้ว่า แผนทีสัตว์โลกจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้หลักเมตตาหรือความรักเป็นฐานรองรับนอกจากนั้นแม้ต่ายทำหน้าที่เป็นเกลียวเชือกร้อยรักหัวใจของสัตว์ทั้งหลายให้สามารถที่จะคิดพูดและแสดงออกต่อกันด้วยความรักความเมตตา มนุษย์เป็นสัตว์โลกซึ่งมีมโนธรรมสูงกว่าสัตว์ชนิดอื่นๆควรแสดงออกต่อกันอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นความรักระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์หรือมนุษย์ต่อสัตว์โดยไม่มีแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ ศาสนา ภาษา หรือชาติพันธุ์สิ่งที่มีมนุษย์จะต้องตระหนักรู้ในประเด็นนี้ ก็เพราะว่าบริบทดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สมมุติขึ้น และกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของมนุษย์ในโลก เพราะฉะนั้นการที่บุคคลหรือกลุ่มคนก่อนที่จะคิดพูด หรือแสดงออกขณะที่คิดพูด หรือแสดงออกและภายหลังที่คิด พูด หรือแสดงออกต่อคนหรือสิ่งอื่นๆด้วยความรักและความปรารถนาดีแล้ว มนุษย์ย่อมสามารถที่จะจัดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงและระงับความขัดแย้งไม่ให้เกิดขึ้น หรือเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็สามารถแก้ไขด้วยวิธีการสมานฉันท์ และทำให้มนุษย์สัตว์และสิ่งแวดล้อมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ในประเด็นสันติภาพทางการเมืองนั้น การมีความรักอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางการเมือง จะต้องมีความรักความเสมอภาคและเท่าเทียมกับประชาชน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยไม่เอาความเห็นส่วนตนเป็นหลัก เพราะสังคมไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย นั่นหมายถึงการรับฟังเสียงประชาชนเป็นส่วนใหญ่ นั่นเอง ดังนั้นการมีความรักอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมจึงเป็นหลักการที่จะช่วยป้องกันปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้

2. การรื้อถอนและการสลายความยึดมั่นถือมั่น นอกเหนือจากการที่มนุษย์ควรที่จะคิดพูดหรือแสดงออกต่อกันและกัน รวมไปถึงสิ่งอื่นๆด้วยความรักแล้ว ประเด็นที่ว่าด้วยการรื้อถอนและการสลายความยึดมั่นถือมั่น ก็นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมเช่นกัน จะเห็นได้ว่า ในขณะที่มนุษย์เพียรพยายามที่จะเพิ่มอุณหภูมิของความรักให้มากยิ่งขึ้นมากมายเพียงใดมนุษย์ก็ควรที่จะพยายามลดอุณหภูมิของการยึดมั่นถือมั่นเพียงนั้น การรื้อถอนและการทำลายความยึดมั่นถือมั่นนั้น หากพิจารณาในแง่ของประเด็นทางการเมือง หมายถึง การยึดมั่นในความคิดและการกระทำของตนเองว่าดีที่สุดถูกต้องที่สุด ในขณะที่ความคิดและการกระทำของคนอื่นนั้นเป็นสิ่งลำสมัย เลวร้าย และไม่ถูกต้อง สิ่งที่จะตามมาก็คือ การที่บุคคลหรือกลุ่มคนพยายามที่จะทำลายพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของคนอื่น หรือสิ่งอื่นแล้วพยายามที่จะจัดวางพื้นที่ทางอัตลักษณ์ของตนเองเข้าไปแทนที่ ซึ่งการกระทำดังกล่าว จะก่อให้เกิดการปะทะกันทางค่านิยม วัฒนธรรม และชาติพันธุ์

ในปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองนั้น การรื้อถอนและการสลายความยึดมั่นถือมั่นของผู้นำถือเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะหากผู้นำยังยึดติดกับความคิดของตนเองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องย่อมที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งตามมาภายหลัง ดังจะเห็นได้จากบทเรียนทางการเมืองที่ผ่านมาของไทย ที่มีการประท้วงจนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด สาเหตุส่วนหนึ่งก็มาจากการยึดถือความคิดของผู้นำ หรือเฉพาะกลุ่มโดยไม่ได้ฟังเสียงประชาชนส่วนใหญ่

3. การยอมรับในความหลากหลายและความแตกต่าง หมายถึงการยอมรับฟังและยอมรับในความหลากหลายของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองการยอมรับฟังความหลากหลายและความแตกต่างถือเป็นสิ่งที่นักการเมืองหรือผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญ เพราะหากไม่ยอมรับในความหลากหลายและความแตกต่างแล้ว ผลกระทบที่จะตามมาคือการขัดแย้งทางความคิดจนนำไปสู่ความรุนแรงในที่สุด

4. การตระหนักรู้เคารพและให้เกียรติผู้อื่นหรือสิ่งอื่นๆ หมายถึง การให้เกียรติซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำผู้ปกครองในระดับต่างๆที่ฟังมีต่อประชาชน โดยมีได้มองตนเองว่าสูงส่งและอยู่เหนือผู้อื่นมีอำนาจมากกว่าผู้อื่น แต่หมายถึงการยอมรับและเคารพในเสียงของประชาชน เพราะการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองนั้นเสียงของประชาชนถือเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดอำนาจทางการเมืองขึ้น

หลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง

การที่การเมืองไทยในปัจจุบันประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ดังที่กล่าวไว้เบื้องต้น เนื่องจากการขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับผู้ปกครองหรือนักการเมือง อีกทั้งนักการเมืองผู้ปกครองหลาย ๆ

ท่าน ก็ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ประชาชน รู้สึกเบื่อหน่ายกับระบบการเมืองการปกครองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาคอร์ปชั่นที่เกิดขึ้นแทบจะทุกรัฐบาล เป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ได้ จนนำไปสู่การปฏิวัติยึดอำนาจของฝ่ายต่างๆ ประเทศขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศชาติเกิดความเสียหาย ดังนั้นการที่จะแก้ไขปัญหาทางการเมืองจำเป็นต้องมีแนวทางที่จะต้องนำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหา เพราะหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักการที่ปราศจากอคติหรือความลำเอียง เป็นหลักการที่เริ่มต้นจากการสร้างจิตสำนึกหรือสร้างคุณธรรมในตัวนักการเมืองเสียก่อน เพราะฉะนั้นคุณธรรมที่นักการเมืองจะต้องมีเป็นเบื้องต้นก็คือ

1. หลักเบญจศีล-เบญจธรรม หมายถึงหลักศีลธรรมเบื้องต้นที่จะช่วยทำให้นักการเมืองเริ่มต้นการเป็นผู้นำที่ดี สามารถควบคุมกายและวาจาให้เป็นปกติ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งหลักเบญจศีล-เบญจธรรมนี้จะช่วยทำให้นักการเมืองได้รับการยอมรับจากประชาชนเพราะเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานของสังคมนั่นเอง

2. หลักสุจริต 3 ประกอบไปด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557)

1) กายสุจริต เป็นความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ต้องห้ามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย ไม่เบียดเบียนกันและกัน มีเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลสงเคราะห์กัน ไม่แย่งชิงลักขโมย หรือเอาผิดเอาเปรียบ แต่เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกันและกัน ไม่ประพฤติดัดแปลงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่น ไม่ข่มเหงจิตใจ หรือทำลายลบลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกัน

2) วาจาสุจริต เป็นความสุจริตทางวาจา ทำสิ่งที่ต้องห้ามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา ละเว้นการพูดเท็จ โกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ผลประโยชน์ใดๆ ไม่พูดส่อเสียด ยุยง สร้างความแตกแยก พูดแต่คำที่ส่งเสริมสามัคคี ละเว้นจากการพูดคำหยาบคาย สกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวลควรฟัง รวมถึงละเว้นจากการพูดเหลวไหลเพื่อเจ้อ พูดแต่คำจริง มีเหตุมีผล มีสารประโยชน์ และถูกกาลเทศะ และ

3) มโนสุจริต เป็นความสุจริตทางใจ ทำสิ่งที่ต้องห้ามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้อะไร คิดให้ คิดเสียสละ ทำใจให้ผ่องใสว่างขวาง ไม่คิดร้ายมุ่งเบียดเบียน หรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย แต่ตั้งความปรารถนาดี แผ่เมตตา มีเมตตาให้เกียรติผู้อื่น มีความเห็นถูกต้อง เป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักกรรมว่า ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่าทันความจริงที่เป็นธรรมดาของโลกและชีวิต มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัย

2. อปทานิยธรรม หมายถึง หลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครอง เพื่อป้องกันมิให้การบริหารหมู่คณะเสื่อมถอย แต่กลับเสริมให้เจริญเพียงส่วนเดียว สามารถนำไปใช้ได้ทั้งหมู่ชนและผู้บริหารบ้านเมือง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) ดังนี้คือ

1) หมั่นประชุมกันเนื่องเนิตย์ เป็นการประชุมพบปะปรึกษาหารือกิจการงานต่าง ๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาดัง ๆ ร่วมกันโดยสม่ำเสมอ

2) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการประชุมและการทำกิจกรรมทั้งหลายที่พึงกระทำร่วมกัน หรือพร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง

3) ไม่บัญญัติ หรือลบล้างข้อบัญญัติต่าง ๆ เป็นการไม่เพิกถอน ไม่เพิ่มเติม ไม่ละเมิดหรือวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติไว้ และไม่เหยียบย่ำลบล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติไว้แล้ว ถือเป็นปฏิบัติมั่นอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมนุญ

4) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้มีประสบการณ์ยาวนาน ดังนั้นเราต้องให้เกียรติ ให้ความเคารพนับถือ และรับฟังความคิดเห็นของท่านในฐานะที่เป็นผู้รู้และมีประสบการณ์มามาก

5) ไม่ข่มเหงสตรี เป็นการให้เกียรติและคุ้มครองสตรี มิให้มีการกดขี่ข่มเหงรังแก

6) เคารพบูชาสักการะเจดีย์ คือการให้ความเคารพศาสนสถาน ปุชนียสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติ อันเป็นเครื่องเตือนความจำ ปลุกเร้าให้เราทำความดี และเป็นที่ยอมรับของหมู่ชน ไม่ละเลยพิธีเคารพบูชา อันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานที่สำคัญเหล่านั้นตามประเพณีที่ตั้งมา

7) ให้การอารักขาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล เป็นการจัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรม แก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก

3. หลักสาราณียธรรม หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง หมายถึง มีความปรารถนาดีต่อกัน เอื้อเพื่อเอื้อกูลกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) ดังนี้

1) เมตตาทายกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งทายกรรมประกอบด้วย เมตตา นั่นคือ การอยู่ด้วยกันด้วยการกระทำดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน ไม่ก่อสงคราม แต่มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือกัน เพื่อความผาสุกของมวลมนุษย์ เป็นต้น

2) เมตตาวจีกรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา คือใช้หลักการพูด โดยการเจรจาให้เข้าใจกัน ไม่กล่าวร้ายเสียดสีกัน เป็นต้น

3) เมตตา मनธรรม ได้แก่ การเข้าไปตั้งมนกรรมประกอบด้วยเมตตา คือการไม่คิดทำร้ายซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์เคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีจิตเมตตาต่อกัน เป็นต้น

4) แบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้มาด้วยความชอบธรรมแก่เพื่อนมนุษย์ ได้แก่ การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคเครื่องมือการเกษตร ตลอดจนวิทยาการความรู้ต่าง ๆ ให้แก่เพื่อนมนุษย์รวมตลอดถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ไม่ทำลายระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อมวลมนุษย์ เป็นต้น

5) รักษาความประพฤติ(ศีล) เสมอกัน ได้แก่ การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับมติสากลหรือหลักการขององค์การสหประชาชาติหรือองค์การระหว่างประเทศไม่ฝ่าฝืนมติหรือหลักการนั้นอันจะก่อให้เกิดความหวาดระแวง มิไว้เนื้อเนื้อเชื่อใจกัน

6) มีความเห็นร่วมกัน ไม่วิวาทเพราะมีความเห็นผิดกัน ได้แก่ การอยู่ร่วมกันจะต้องยอมรับในกฎกติกาทางสังคมที่กำหนดไว้ ไม่กระทำตนเสมือนว่าเป็นการฝ่าฝืนมติของสังคมโลก ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน หรือข่มเหงกีดกันผู้อื่น มีแต่จะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ด้วย

4. **สังคหวัตถุ 4** หรือคุณธรรมเหล่านี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นไว้ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) คือ เป็นเครื่องก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวสนิทสนมยิ่ง ๆ ขึ้นและผูกพันให้มั่นคงตลอดไป ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1) ทาน แปลว่า การให้ หมายถึง การแบ่งให้ เฉลี่ยให้ ปันให้ เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรี ผูกสามัคคีกันไว้ เช่น เมื่อเพื่อนมนุษย์ถูกภัยพิบัติ เราก็ควรส่งอาหาร สิ่งของ ยารักษาโรคไปให้ตามกำลังความสามารถของเราหรือเพื่อนมนุษย์เป็นปกติสุขเราก็แบ่งปันให้ความรู้วิชาการ เงินทุนเครื่องมือทำการเกษตร เป็นต้น

2) ปิยวาจา แปลว่า เจรจาอ่อนหวาน หมายถึง พูดคำที่สุภาพ อ่อนโยนและเป็นคำที่มีประโยชน์ที่ผู้ฟังได้ฟังแล้วชื่นใจ สบายใจเห็นประโยชน์ในคำพูดนั้น

3) อตถจริยา แปลว่า ประพฤติประโยชน์ หมายความว่า การบำเพ็ญตนให้เป็นคนมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ได้แก่ การไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เพื่อนมนุษย์ และไม่นิ่งดูตายเมื่อผู้อื่นขอความช่วยเหลือ การสนับสนุนในสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องดีงาม เป็นประโยชน์ต่อประชาคมโลกโดยรวมและการชักนำโน้มนำประเทศที่มีนโยบายที่ผิดพลาดที่มุ่งแสวงหาอำนาจผลประโยชน์หรือเป็นภัยต่อความสงบสุขของโลก ให้หันมามีนโยบายหรือทิศทางที่ถูกต้องชอบธรรม เพื่อความสงบสุขของมนุษยชาติได้

4) สมานัตตา แปลว่า ความเป็นคนมีตนสม่าเสมอ หมายความว่า ไม่ถือตัว คือไม่หยิ่งจองหองในเมื่อได้ดีมีฐานะ ซึ่งได้แก่ การให้ความนับถือเพื่อนมนุษย์ ผู้มีฐานะศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับตน ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามบุคคลที่ด้อยกว่าตน เป็นต้น

5. **พรหมวิหาร** หมายถึง หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ หรือธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักในใจ และควบคุมความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมวลมนุษยชาติ มี 4 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) คือ

1) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอย่างให้เพื่อนมนุษย์มีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษยชาติและสรรพสัตว์ทั้งหลายโดยทั่วหน้า

2) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

3) มุทิตา คือความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตใจผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงอยู่ปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญองงามยิ่งขึ้นไป

4) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง มีจิตใจเที่ยงตรง ไม่เอนเอียง ไม่เกิดอคติต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายในขณะเดียว

6. **ทศพิธราชธรรม** คือ มีคุณธรรมของผู้ปกครอง หรือ ราชธรรม (ธรรมของพระราชา 10 ประการ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557) ดังนี้

1) ทาน หมายถึง การให้ และแบ่งปันให้มวลประชา คือ บำเพ็ญตนเป็นผู้ให้ โดยมุ่งปกครองหรือทำงานเพื่อให้กับมวลประชา เอาใจใส่ จัดสรรสวัสดิการ การให้การสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ให้ประชาราษฎร์ได้รับประโยชน์สุข ความสะดวกปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์ และ

ให้ความสนับสนุนแก่คนทำความดี

2) ศิล หมายถึง รักษาความสุจริต คือ ประพฤติดีงาม สำนวณกายและวจี ประกอบการอย่างสุจริต ประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง และเป็นที่เคารพนับถือของประชาราษฎร์

3) ปริจจาคะ หมายถึง บำเพ็ญกิจด้วยเสียสละ คือ สามารถเสียสละความสุขสำราญ เป็นต้น ตลอดจนเสียสละชีวิตของตนได้ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

4) อาชวะ หมายถึง ปฏิบัติภาระโดยซื่อตรง คือ ซื่อตรง ไร้มารยา ปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน

5) มัททวะ หมายถึง ทรงความอ่อนโยนเข้าถึงคน คือ มีอัธยาศัย ไม่เย่อหยิ่งหยาบคายกระด้าง ถ้อยคำ มีความงามสง่าเกิดแต่ท่วงทีทักท้วงสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม ควรได้รับความรักภักดี

6) ตปะ หมายถึง พ้นจากการมัวเมาโดยเผากิเลส คือ ตัดกิเลสตัณหา มิให้เข้ามาครอบงำจิตใจ ระวังยับยั้งข่มใจได้ ไม่หลงไหลหมกมุ่นในความสุขสำราญและมันต์แต่จะบำเพ็ญเพียรทำกิจในหน้าที่ให้บริบูรณ์

7) อักโกธะ หมายถึง ไมโกรธ คือ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่วินิจฉัยความ และกระทำการด้วยอำนาจ ความโกรธ มีเมตตาประจําใจไว้ระงับความเคืองขุ่น วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมราบเรียบ ตามธรรม

8) อวิหิงสา หมายถึง ไม่เบียดเบียน คือ ไม่หลงอำนาจ ไม่บีบบังคับขี้ มีความกรุณา ไม่หาเหตุ เบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชาราษฎร์ผู้ใดด้วยอาศัยความอาฆาตเกลียดชัง

9) ขันติ หมายถึง ความอดทน คือ อดทนต่องานที่ตรากตรำ อดทนต่อความเหนื่อยยาก อดทนต่อการบำเพ็ญกรณียกิจโดยชอบธรรม

10) อวิโรธนะ หมายถึง ความไม่คลาดธรรมดา คือ การประพฤติอยู่ในธรรมอันถือประโยชน์สุข ความดีงามของรัฐและราษฎรเป็นที่ตั้ง สิ่งใดที่ประชาราษฎร์ปรารถนาโดยชอบธรรมก็ไม่ขัดขืน การใดที่จะเป็นไปโดยชอบธรรม เพื่อประโยชน์สุขของประชาราษฎร์ ก็ไม่ขัดขวาง วางองค์เป็นหลักหนักแน่นในธรรมคงที่ไม่มีความเอนเอียงหวั่นไหว เพราะถ้อยคำดีร้าย ลากสักการะหรืออาภรณ์ที่ปรารถนาและไม่ปรารถนาใด ๆ มีความเที่ยงธรรม และมีนิติธรรม คือ มีระเบียบแบบแผน มีหลักในการปกครอง ตลอดจนประพฤติตนอยู่ใน ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

ทศพิธราชธรรม หรือราชธรรม 10 ประการนี้ ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นหัวใจในการปกครอง องค์พระมหากษัตริย์ หรือผู้ปกครองบ้านเมือง ได้ทรงเคารพและยึดเป็นแนวทางในการบริหารประเทศตลอด มา บุคคลใดก็ตาม หากประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม 10 ประการนี้ ย่อมได้รับการยกย่องเทิดทูนว่าเป็น ผู้ปกครองโดยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเยาวชน สังคม และประเทศชาติ

บทสรุป

การที่นักรการเมืองมีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือได้รับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแล้วนั้น จะช่วยให้ลดปัญหาทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่มีสาเหตุมาจากภายใน คือ เกิดจากความโลภ ความโกรธ ความหลง หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า กิเลส การใช้หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาพัฒนาศักยภาพของนักการเมืองนั้นทำให้สามารถที่จะควบคุมและรู้เท่าทันปัญหาที่มีต้นตอจากภายในของมนุษย์ได้ ซึ่งเมื่อนักการเมืองได้รับการพัฒนาก็ย่อมที่จะหมายถึงประชาชนก็ย่อมได้รับการพัฒนาควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผู้นำมีคุณธรรมจริยธรรมประจำใจแล้ว ประชาชนก็ย่อมที่จะมีความไว้วางใจในการพัฒนาประเทศชาติและเป็นกระบอกเสียงให้กับพวกเขา เพราะฉะนั้นนักการเมืองจึงถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากในสมัยพุทธกาล การปกครองของพระเจ้าอโศกมหาราชมีการปกครองโดยระบอบธรรมาธิปไตย ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกรอบในการปกครอง ทำให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ในสังคมไทยปัจจุบัน การปกครองจำเป็นจะต้องอาศัยหลักการทางศาสนาช่วยในการบริหารงานต่างๆ ซึ่งนักการเมืองถือเป็นตัวขับเคลื่อนในการบริหารประเทศ ดังนั้น สังคมจะเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงนักการเมืองถือเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีส่วนกำหนดทิศทางการบริหารประเทศได้นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 22.

กรุงเทพมหานคร : เอส.พรินติ้ง. แมส. โปรดักส์ จำกัด.

พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. (2541). *ธรรมกับสังคมไทยในสถานการณ์ปัจจุบัน* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว.

พระราชวรมณี ประยูรต์ ปยุตโต. (2526). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระมหาพรหมชา อดมมหาโส, (2557). *พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่*. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กมล สมวิเชียร. (2516). *ประชาธิปไตยกับสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ฮาดภักดี สวาท, โชติภเวกุล ทรงพล, และ มาสอน ชัยรัตน์. (2018). “การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนา”. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. 5(1): 96-108. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/article/view/243756>.

คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (คอป.). (2555). *รายงานฉบับสมบูรณ์ของ คอป.* กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการ คอป.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2557). *เปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันสร้างอนาคตไทย.

Keyuraphan, Khunying Sudarat. (2018). “พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน”. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์* 14 (2). <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JGSR/article/view/140579>.

กัปโก ธีร์दनัย, มาสอน ชัยรัตน์, ชัยเสนา อารดา, และ อินทร์บึง ลักขณา. (2018). “แนวทางการแก้ไขปัญหาความรุนแรงทางการเมืองของไทย”. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 5 (1):31-45.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jg-mcukk/article/view/243751>.

ชลธิชา หมั่นนวล. (2560). *ปัญหาความเสื่อมโทรมทางคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย*. ออนไลน์.แหล่งที่มา
<http://sd-group1.blogspot.com/2013/01/53242131.html>. สืบค้นเมื่อ : 1 เมษายน 2562.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2552). *การเมืองไทยและประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ ประเทศ
ไทย จำกัด.

แก้ววิบูลย์ แสงพลสิทธิ์. *การศึกษาความขัดแย้งการจัดการกับความขัดแย้งของพยาบ*. ออนไลน์. แหล่งที่มา :
<https://www.gotoknow.org/posts/403731>. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2560.

ประเวศ วะสี. (2559). *พระพุทธศาสนาทุนอันยิ่งใหญ่เพื่อพัฒนาประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิหอ
จดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2550). *ประมวลพระบรมราชโองการและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พุทธศักราช 2493-2549 เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกรย์แมทเทอร์ จำกัด.